

Dosarul nr. 2ra-992/23
2-21183140-01-2ra-17072023

Prima instanță: Judecătoria Anenii Noi, sediul Central – A. Mocanu
Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău – A. Bostan, G. Dașchevici, N. Budăi

DECIZIE

14 august 2024

mun. Chișinău

Curtea Supremă de Justiție

Completul de judecată, în componența
Președinte, judecător
Judecători

Stela Procopciuc
Ion Malanciuc
Mariana Ursachi

examinând recursul declarat de Radu Tichin,
în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată reconvențională
depusă de Radu Tichin împotriva Rodicăi Tichin, intervenient accesoriu Direcția
asistență socială tineret și protecție a familiei Anenii Noi, cu privire la stabilirea
domiciliului copilului minor cu tata și anularea hotărârii judecătorești privind
încasarea pensiei de întreținere,

împotriva deciziei din 13 aprilie 2023 a Curții de Apel Chișinău, prin care s-a
admis apelul declarat de către Rodica Tichin, s-a casat hotărârea din 11 octombrie
2022 a Judecătoria Anenii Noi, sediul Central și s-a adoptat o nouă hotărâre,

a c o n s t a t a t:

La 10 decembrie 2021, Rodica Tichin a depus cerere de chemare în judecată
împotriva lui Radu Tichin, prin care a solicitat modificarea cuantumului pensiei de
întreținere a copilului minor XXXXX, anul nașterii XXXXXX, începând cu 09
decembrie 2021 a câte 2 000 lei lunar.

La 14 martie 2022, Radu Tichin a depus cerere reconvențională împotriva
Rodicăi Tichin, intervenient accesoriu Direcția asistență socială tineret și protecție a
familiei Anenii Noi, prin care a solicitat stabilirea domiciliului copilului minor cu
tata și anularea hotărârii judecătorești privind încasarea pensiei de întreținere.

În motivarea acțiunii reclamantul Radu Tichin a invocat că din conversațiile
cu fiica XXXXX, ea și-a manifestat dorința de a locui împreună cu tata, bunica și
sora Lina, deoarece comportamentul mamei sale este agresiv, violent și neadecvat.
Rodica Tichin folosește cuvinte necenzurate în prezența fiicei și în discuția cu ea.
Aceste acțiuni influențează negativ asupra educației corecte și are un puternic impact
emoțional asupra fiicei XXXXX.

Reclamantul a mai menționat că pe parcursul anilor Rodica Tichin a aplicat
violență față de toate trei fiice, atât psihologică, cât și fizică. Din acest motiv, fiicele
mai mari Laura și Lina au dorit să locuiască cu el după divorț. Fiica mai mică
XXXXX din cauza vârstei nu a avut dreptul la părere.

La moment XXXXX a împlinit zece ani, iar instanța este obligată să țină cont de părerea copilului. Relațiile și atașamentul copilului față de tata și de surori este net superior decât față de mama sa, chiar dacă ultima peste cinci ani a locuit cu mama sa, care la rândul său în toate formele posibile și imposibile a împiedicat orice contact cu tata și surorile ei. Copilul pe parcursul anilor a dorit să frecventeze unele cercuri (dans, vocal, pian etc.) însă mama nu i-a permis din principiu.

Mama copiilor întotdeauna a făcut tot posibilul să limiteze la maxim contactul cu tata, chiar dacă copilul a rugat-o de nenumărate ori să-i permită. În pofida faptului exista o hotărâre judecătorească cu privire la obligarea mamei să permită Deliei să meargă cu tata în vacanță, de-a lungul anilor întotdeauna a creat impedimente în acest sens. De trei ori vacanța a fost anulată din cauza mamei care nu i-a permis fiicei să meargă.

În prezent, locuiește împreună cu mama Vera Tichin și fiica mijlocie Lina Tichin într-o casă cu două nivele cu suprafața totală de 153 m.p. asigurată cu toate comoditățile pentru un trai decent, în care copilul se simte bine și este asigurat cu tot necesarul. Dânsul are un regim de lucru lejer și flexibil.

Reclamantul Radu Tichin a solicitat stabilirea locului de trai a copilului minor XXXXX, anul nașterii XXXXX împreună cu tata, anularea hotărârii din 26 mai 2020 a Judecătoriei Anenii Noi, prin care Radu Tichin s-a obligat să achite pensie de întreținere pentru copilul XXXXX în beneficiul Rodicăi Tichin.

Prin încheierea din 29 martie 2022 a Judecătoriei Anenii Noi, sediul Central, s-a admis renunțul reclamantei Rodica Tichin la acțiune și s-a dispus încetarea procesului în cauza civilă la cererea de chemare în judecată înaintată de Rodica Tichin împotriva lui Radu Tichin cu privire la modificarea cuantumului pensiei de întreținere a copilului minor, precum și continuarea examinării cererii de chemare în judecată reconvențională.

Prin hotărârea din 11 octombrie 2022 a Judecătoriei Anenii Noi, sediul Central, s-a admis parțial cererea de chemare în judecată reconvențională depusă de Radu Tichin.

S-a determinat locul de trai al copilului minor XXXXX, anul nașterii XXXXX, cu tata Radu Tichin.

La data intrării în vigoare a prezentei hotărâri, hotărârea Judecătoriei Anenii Noi nr. 2-1438/19 din 26 mai 2020 în partea în care s-a încasat de la Radu Tichin în beneficiul Rodicăi Tichin pensia pentru întreținerea copilului minor XXXXX, anul nașterii XXXXX în mărime de $\frac{1}{4}$ din salariu și alte venituri lunare, își încetează efectele juridice.

În rest s-a respins cererea ca fiind neîntemeiată.

La 18 octombrie 2022, în interiorul termenului prevăzut la art. 362 din Codul de procedură civilă, Rodica Tichin a declarat apel împotriva hotărârii din 11 octombrie 2022 a Judecătoriei Anenii Noi, sediul Central.

Prin decizia din 13 aprilie 2023 a Curții de Apel Chișinău, s-a admis apelul declarat de Rodica Tichin.

S-a casat hotărârea din 11 octombrie 2022 a Judecătoriei Anenii Noi, sediul Central și s-a adoptat o nouă hotărâre, prin care:

S-a respins cererea de chemare în judecată reconvențională înaintată de Radu Tichin împotriva Rodicăi Tichin, intervenient accesoriu Direcția asistență socială

tineret și protecție a familiei Anenii Noi cu privire la stabilirea domiciliului copilului minor cu tata și anularea hotărârii judecătorești privind încasarea pensiei de întreținere ca fiind neîntemeiată.

La 12 iunie 2023, Radu Tichin, a declarat recurs, solicitând admiterea acestuia, casarea deciziei din 13 aprilie 2023 a Curții de Apel Chișinău și menținerea hotărârii din 11 octombrie 2022 a Judecătoriei Anenii Noi, sediul Central.

În motivarea recursului recurentul a reiterat circumstanțele cauzei invocate în acțiune și susținute în instanța de apel. Totodată, a invocat că instanța de apel a examinat superficial circumstanțele cauzei, nefiind luate în considerare argumentele importante și constatările primei instanțe.

Recurentul a menționat că instanța de apel a examinat cauza în lipsa reprezentantului DASTPF Anenii Noi, precum și nu a luat în considerare avizul acesteia, în care este indicat că fiica dorește să fie stabilită cu traiul cu tata.

La 18 iulie 2023, Curtea Supremă de Justiție, prin intermediul oficiului poștal, a expediat în adresa participanților la proces copia recursului declarat de către Radu Tochin, împotriva deciziei din 13 aprilie 2023 a Curții de Apel Chișinău, creând astfel participanților la proces condiții egale de a cunoaște modul de derulare a procedurii în recurs, cât și le-a acordat, întru asigurarea respectării principiilor contradictorialității și disponibilității în drepturi, posibilitatea de depunere a referinței (f.d.173).

Deși, la 21 iulie 2023 și 03 august 2023, Direcția asistență socială tineret și protecție a familiei Anenii Noi și Rodica Tichin, au recepționat copia recursului, fapt confirmat prin avizele de recepție DS801010192967AS și DS8010192988AS (f.d. 175, 176), aceștia nu și-au valorificat dreptul procedural respectiv și nu au depus referință, prin care să-și expună opinia referitor la recursul declarat de Radu Tichin, împotriva deciziei din 13 aprilie 2023 a Curții de Apel Chișinău.

În conformitate cu art. 434 alin. (1) din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Curtea de Apel Chișinău a pronunțat decizia contestată la data de 13 aprilie 2023 și expediată prin intermediul poștei terestre lui Radu Tichin la 25 mai 2023 (f.d. 154).

Cererea de recurs a fost depusă de către Radu Tichin la 12 iunie 2023.

Astfel, recursul este declarat în termen.

Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră oportun de a învedera că, prin Legea pentru modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție) nr. 246 din 31 iulie 2023, în vigoare din 18 august 2023, cu excepția art. IV, V pct. 1-9 și 11-16 și art. VII – 01 septembrie 2023, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 318-321 art. 570 din 18 august 2023, au fost introduse modificări în Codul de procedură civilă, inclusiv la capitolul XXXVIII – Recursul, secțiunea a 2-a, recursul împotriva actelor de dispoziție ale curților de apel.

Conform art. XI alin. (3) din Legea pentru modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție) nr. 246 din 31 iulie 2023, recursurile depuse la Curtea Supremă de Justiție până la data

intrării în vigoare a prezentei legi vor fi examinate în baza temeiurilor în vigoare la data depunerii recursurilor.

Din sensul normei de drept enunțate, urmează că legiuitorul a optat pentru principiul aplicării imediate a noilor reglementări procedurale, cu excepția temeiurilor în baza cărora se vor examina recursurile depuse la Curtea Supremă de Justiție până la data intrării în vigoare a prezentei legi.

Respectiv, recursul declarat de către Radu Tichin a fost depus până la data intrării în vigoare a Legii pentru modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție) nr. 246 din 31 iulie 2023 și vor fi examinate în baza temeiurilor în vigoare la data depunerii recursului.

Totodată, având în vedere că legea procedural civilă, care impune obligații noi anulează sau reduce drepturile procedurale ale participanților la proces, limitează exercitarea unor drepturi ori stabilește sancțiuni procedurale noi sau suplimentare, nu are putere retroactivă recursul se va examina conform procedurii de judecare a recursului în vigoare la data depunerii acestuia, deoarece după sensul său norma referitoare la temeiuri cuprinde și procedura, or, temeiurile nu pot fi separate de procedura de examinare și soluționare, ele fiind un tot întreg organic.

În conformitate cu prevederile art. 431 din Codul de procedură civilă, examinarea recursului împotriva deciziilor instanțelor de apel ține de competența Curții Supreme de Justiție. Asupra admisibilității recursului decide un complet din 3 judecători. Recursul considerat admisibil se examinează într-un complet din 3, 5 sau 9 judecători ai Curții Supreme de Justiție. Judecătorii care au examinat admisibilitatea recursului pot participa și la examinarea recursului în cauză.

Examinând admisibilitatea recursului, fără prezența participanților la proces, în acord cu procedura specificată la art. 440 din Codul de procedură civilă, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră că recursul declarat de către Radu Tichin, este admisibil.

În conformitate cu art. 440 alin. (3) din Codul de procedură civilă (în redacția Legii nr. 246 din 31 iulie 2023 pentru modificarea unor acte normative, în vigoare de la 01 septembrie 2023), dacă este considerat admisibil, Completul examinează recursul în fond.

În speță, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție nu a considerat oportun de a cita participanții la proces pentru a se pronunța cu privire la problemele invocate în cererea de recurs, deoarece criticele recurentului au fost expuse cu suficientă claritate.

Studiind materialele dosarului în raport cu argumentele invocate în recurs, în coroborare cu normele de drept aplicabile speței, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție concluzionează asupra admiterii recursului declarat de către Radu Tichin, cu casarea deciziei din 13 aprilie 2023 a Curții de Apel Chișinău și remiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel, din următoarele considerente.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) din Codul de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept: c) să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

Având în vedere că în sistemul legislației procesuale naționale instanța de judecată este obligată să soluționeze procesul limitându-se la obiectul acestuia în

sensul formulat prin acțiune și, după caz, concretizat de către partea reclamantă, subsecvent, instanța de recurs se află în situația de a verifica dacă la caz a fost îndeplinită condiția unei examinări efective și a oferit un răspuns specific și explicit mijloacelor hotărâtoare pentru rezultatul procesului, a examinat toate pretențiile și argumentele înaintate.

Curtea Europeană a reiterat că efectul articolului 6 § 1 este, inter alia, de a impune unei instanțe o obligația de a efectua o examinare adecvată a argumentelor și probelor aduse de către părți (a se vedea Perez c. Franței [GC], nr. 47287/99, § 80, ECHR 2004-I). O parte indispensabilă a acestei obligații a instanțelor judecătorești este datoria lor de a-și motiva hotărârile (a se vedea, printre altele, Hirvisaari c. Finlandei, nr. 49684/99, § 30, 27 septembrie 2001).

De altfel, în cazul garanțiilor acordate de art. 6 § 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, include printre altele dreptul părților de a fi în mod real „auzite”, adică în mod corect examinate de către instanța sesizată. Aceasta implică mai ales în sarcina instanței obligația de a proceda la un examen efectiv, real și consistent al mijloacelor, argumentelor și elementelor de probă ale părților, cel puțin pentru a le aprecia relevanța în determinarea situației de fapt. Obligația de motivare impune o apreciere întotdeauna atașată de natura cauzei, de circumstanțele acesteia, de probele prezentate. Motivarea unei hotărâri este înțeleasă ca o explicație inteligibilă a hotărârii luate, ceea ce nu înseamnă un răspuns exhaustiv tuturor argumentelor aduse de parte, dar nici ignorarea lor, însă un răspuns al argumentelor fundamentale, care sunt susceptibile, prin conținutul lor, să influențeze soluția.

Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție reține că din actele cauzei rezultă că la 14 martie 2022, Radu Tichin s-a adresat în judecată cu prezenta cerere reconvențională împotriva Rodicăi Tichin, intervenient accesoriu Direcția asistență socială tineret și protecție a familiei Anenii Noi, solicitând stabilirea locului de trai a copilului minor XXXXX, anul nașterii XXXXX împreună cu tata, anularea hotărârii din 26 mai 2020 a Judecătoriei Anenii Noi, prin care Radu Tichin s-a obligat să achite pensie de întreținere pentru copilul minor XXXXX în beneficiul Rodicăi Tichin.

Prima instanță a judecând cauza în fond, a admis parțial cererea reconvențională depusă de Radu Tichin stabilind că la momentul actual copilul minor XXXXX, anul nașterii XXXXX, se află cu traiul la domiciliul mamei Rodica Tichin, fapt confirmat prin Avizul concluzie al reprezentantului Direcției asistență socială tineret și protecție a familiei Anenii Noi.

Potrivit Avizului concluzie, relațiile dintre copilul XXXXX și mama sa Rodica Tichin sunt tensionate, nu se împacă cu mama sa și preferă să locuiască cu tatăl său Radu Tichin, din care considerente Direcția asistență socială tineret și protecție a familiei Anenii Noi a optat pentru stabilirea locului de trai al minorei XXXXX, anul nașterii XXXXX cu tatăl acesteia Radu Tichin.

De asemenea, prima instanță a subliniat că în cadrul ședinței de judecată Laura Tichin a explicat că locuiește separat, iar sora XXXXX locuiește cu mama lor. Relațiile între XXXX și mama sa nu este calmă, este rece. Mama îi interzicea să se vadă cu XXXX. Relațiile sale cu mama sunt reci. Nu comunică cu mama pentru a evita conflicte. E de părere ca sora XXXX să locuiască cu tata, ori ea a trăit greu cu

mama. Pe motiv că a fost alungată de acasă a plecat la tata. De asemenea și sora Lina a plecat cu traiul la tatăl lor. A mai declarat că XXXX dorea să plece la cercuri de dansuri, însă mama nu i-a permis.

Declarațiile Laurei Tichin, s-au confirmat prin declarațiile Linei Tichin care în ședință de judecată a comunicat că, locuiește cu tata și bunica de la 13 ani. Sora XXXX trăiește cu mama, dar i-a comunicat că dorește să locuiască cu tata din cauza caracterului mamei, agresivitatea, tonul permanent ridicat. Relațiile cu mama sa sunt bune datorită faptului că nu locuiește cu ea. A menționat că nu-i place cum crește XXXX alături de mama, deoarece inventează și spune minciuni, devine agresivă. Consideră că nu e bine să locuiască la mama, deoarece folosește cuvinte necenzurate în comunicare.

Instanța de judecată a remarcat că potrivit anchetei sociale din 20 martie 2020 s-a stabilit că Radu Tichin locuiește cu mama sa Vera Tichin și fiica Lina Tichin, iar familia întrunește condițiile necesare de trai.

În acest sens, instanța de judecată, luând în considerare avizul concluzie al reprezentantului Direcției asistență socială tineret și protecție a familiei Anenii Noi și în interesul superior al copilului minor XXXXX, a ajuns la concluzia că este oportun ca domiciliul copilului să fie stabilit cu tata Radu Tichin.

Totodată, instanța de judecată a considerat că pretenția lui Radu Tichin privind anularea hotărârii judecătorești nr. 2-1438/19 din 26 mai 2020 de încasare a pensiei de întreținere pentru copilul XXXX în folosul Rodicăi Tichin, urmează a fi respinsă ca inadmisibilă din motiv că nu ține de competența instanței de fond de a anula o altă hotărâre de judecată, care în virtutea faptului admiterii pretenției cu privire la schimbarea domiciliului copilului minor XXXX cu tatăl acesteia Radu Tichin, pensia pentru întreținerea copilului minor XXXX născută la XXXX în mărime de ¼ din salariu și alte venituri lunare, ce a fost dispusă anterior a fi încasată de la Radu Tichin în beneficiul Rodicăi Tichin prin hotărârea Judecătorei Anenii Noi nr. 2-1438/19 din 26 mai 2020 își încetează efectele juridice.

La 18 octombrie 2022, Rodica Tichin a declarat apel împotriva hotărârii din 11 octombrie 2022 a Judecătorei Anenii Noi, sediul Central.

Curtea de Apel Chișinău, fiind investită cu judecarea cauzei în apel, prin decizia din 13 aprilie 2023 a admis apelul declarat de Rodica Tichin, a casat hotărârea din 11 octombrie 2022 a Judecătorei Anenii Noi, sediul Central și a pronunțat o hotărâre nouă de respingere a cererii de chemare în judecată reconvențională înaintată de Radu Tichin împotriva Rodicăi Tichin, intervenient accesoriu Direcția asistență socială tineret și protecție a familiei Anenii Noi cu privire la stabilirea domiciliului copilului minor cu tata și anularea hotărârii judecătorești privind încasarea pensiei de întreținere ca fiind neîntemeiată.

Instanța de apel a reținut că, prin hotărârea nr. 2-410/14 din 18 martie 2014 a Judecătorei Anenii Noi, căsătoria dintre Rodica Tichin și Radu Tichin a fost desfăcută, iar copiii minori Laura Tichin, Lina Tichin și XXXX au fost stabilite cu domiciliul la mama Rodica Tichin.

Prin hotărârea nr. 2-640/16 din 16 februarie 2017 a Judecătorei Anenii Noi, s-a admis parțial cererea de chemare în judecată înaintată de Rodica Tichin, s-a încasat de la Radu Tichin în beneficiul Rodicăi Tichin pensia de întreținere a copiilor minori XXXX, anul nașterii XXXX și Lina Tichin, anul nașterii 19 decembrie 2002,

în mărime de 1 000 lei lunar pentru fiecare, începând cu data de 23 iunie 2016, până la atingerea majoratului de către copii. Cererea reconvențională înaintată de Radu Tichin cu privire la stabilirea domiciliului copiilor minori, s-a respins ca fiind neîntemeiată. Curtea de Apel Chișinău prin decizia din 20 septembrie 2017 a casat hotărârea din 16 februarie 2017 a Judecătorei Anenii Noi în partea încasării de la Radu Tichin a pensiei de întreținere a copilului minor Lina Tichin și în această parte s-a adoptat o nouă hotărâre, prin care a respins această cerință.

Potrivit avizului concluzie al reprezentantului DASPF Anenii Noi copilul minor XXXX, anul nașterii XXXX se află cu traiul la domiciliul mamei Rodica Tichin.

Radu Tichin în susținerea cerinței privind stabilirea domiciliului copilului minor a indicat că copilul are 11 ani și poate să-și expună poziția, precum și faptul că mama Rodica Tichin este agresivă și aplică violența față de copil, iar instanța de apel a reținut că circumstanțele indicate nu constituie temei de admitere a cererii, or declarațiile cu privire la agresivitatea și aplicarea violenței față de copil sunt declarative, nefiind prezentate careva probe în acest sens.

Totodată, din declarațiile mamei Rodica Tichin, ea a avut cerințe față de copil, să facă anumite lucruri prin casă, în legătură cu starea de sănătate a sa, ceea ce nu este pe placul copilului, iar instanța de apel a reținut că acest fapt nu constituie temei de schimbare a domiciliului copilului, având în vedere că părintele este în drept să-și educe copilul după propriile convingeri, iar careva acte de violență nu au fost stabilite.

Prin urmare, instanța de apel a constatat că domiciliul copilului minor XXXX, ținând cont de vârsta minorei, care la moment avea împlinită vârsta de 11 ani și întru respectarea interesului suprem al copilului, urmează a fi stabilit cu mama, ori argumentele precum că copilul nu se împacă cu mama nu sunt convingătoare pentru instanță, având în vedere vârsta și necesitățile copilului.

Mai mult, minora XXXX locuiește în apropierea domiciliului tatălui, iar careva impedimente la întrevederile cu tatăl, sau deplasarea copilului la acesta nu sunt.

Din criticile recurentului Radu Tichin aduse în recursul formulat, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție identifică, în esență, dezacordul cu decizia instanței de apel, prin prisma temeiurilor prevăzute de art. 432 alin. (2) lit. a), c) din Codul de procedură civilă, exprimând poziția în favoarea casării acesteia cu menținerea hotărârii prime instanțe.

În conformitate cu art. 432 alin. (2) din Codul de procedură civilă, se consideră că normele de drept material au fost încălcate sau aplicate eronat în cazul în care instanța judecătorească: a) nu a aplicat legea care trebuia să fie aplicată; c) a interpretat în mod eronat legea.

Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție relevă că instanța de apel avea obligația de a verifica circumstanțele și raporturile juridice stabilite în hotărârea primei instanțe, precum și cele care nu au fost stabilite, dar care au importanță pentru soluționarea cauzei.

De altfel, această obligație a instanței de apel este inserată în art. 373 alin. (1), (2), (3), (5) din Codul de procedură civilă, care stipulează că instanța de apel verifică, în limitele cererii de apel, ale referințelor și obiecțiilor înaintate, legalitatea și

temeinicia hotărârii atacate în ceea ce privește constatarea circumstanțelor de fapt și aplicarea legii în primă instanță. În limitele apelului, instanța de apel verifică circumstanțele și raporturile juridice stabilite în hotărârea primei instanțe, precum și cele care nu au fost stabilite, dar care au importanță pentru soluționarea cauzei, apreciază probele din dosar și cele prezentate suplimentar în instanță de apel de către participanții la proces. În cazul în care motivarea apelului nu cuprinde argumente sau dovezi noi, instanța de apel se pronunță în fond, numai în temeiul celor invocate în primă instanță. Instanța de apel este obligată să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în apel.

Efectuând o retrospectivă a esenței litigiului, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție precizează că prin hotărârea din 18 martie 2014 a Judecătorei Anenii Noi, dosar nr. 2-410/14, căsătoria dintre Rodica Tichin și Radu Tichin a fost desfăcută, iar copiii minori Laura Tichin, Lina Tichin și XXXX au fost stabilite cu domiciliul la mama lor Rodica Tichin.

Conform certificatului de naștere a copilului XXXX se confirmă că părinții acesteia sunt Radu Tichin și Rodica Tichin.

Prin hotărârea din 16 februarie 2017 a Judecătorei Anenii Noi nr. 2-640/16, s-a admis parțial cererea de chemare în judecată înaintată de către Rodica Tichin împotriva lui Radu Tichin cu privire la încasarea pensiei alimentare de întreținere a copiilor minori, ca fiind întemeiată. S-a încasat de la Radu Tichin în beneficiul Rodicăi Tichin pensia de întreținere a copiilor minori XXXX, anul nașterii XXXX și Lina Tichin, anul nașterii 19 decembrie 2002, în mărime de 1 000 lei lunar pentru fiecare, începând cu data de 23 iunie 2016, până la atingerea majoratului de către copii. Cererea de chemare în judecată reconvențională înaintată de către Radu Tichin împotriva Rodicăi Tichin cu privire la stabilirea domiciliului copiilor minori, s-a respins ca fiind neîntemeiată.

Prin decizia din 20 septembrie 2017 a Curții de Apel Chișinău, s-a casat hotărârea din 16 februarie 2017 a Judecătorei Anenii Noi nr. 2-640/16 în partea încasării de la Radu Tichin a pensiei de întreținere a copilului minor Lina Tichin, cu respingerea acestei pretenții.

Prin Avizul Concluzie al reprezentantului DASPF Anenii Noi nr. 1531 din 10 octombrie 2022 copilul minor XXXXn, anul nașterii XXXX se află cu traiul la domiciliul mamei Rodica Tichin.

Efectuând controlul judiciar al deciziei contestate, în raport cu materialele dosarului, argumentele invocate în recurs în coroborare cu legislația în vigoare ce guvernează raportul juridic litigios, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră că soluția și concluziile instanței de apel sunt pripite, nefiind elucidate cu suficientă claritate toate circumstanțele importante ale cauzei, cu aplicarea și interpretarea eronată a normelor de drept material și procedural, din motivele ce succed.

Conform art.130 alin. (1) și (3) din Codul de procedură civilă, instanța judecătorească apreciază probele după intima ei convingere, bazată pe cercetarea multiaspectuală, completă, nepărtinitoare și nemijlocită a tuturor probelor din dosar în ansamblul și interconexiunea lor, călăuzindu-se de lege. Fiecare probă se apreciază de instanță privitor la relevanța, admisibilitatea, veridicitatea ei, iar toate

probele în ansamblu, privitor la legătura lor reciprocă și suficiența pentru soluționarea cauzei.

Potrivit 239 din Codul de procedură civilă, hotărârea judecătorească trebuie să fie legală și întemeiată. Instanța își întemeiază hotărârea numai pe circumstanțele constatate nemijlocit de instanță și pe probele cercetate în ședința de judecată.

Completul de judecată constată că soluția instanței de apel rezultă din nedeterminarea exactă a naturii juridice a litigiului, criteriu, care presupune prin sine elucidarea completă și certă a situației de fapt sub toate aspectele, iar concluziile instanței de apel sunt bazate pe o apreciere unilaterală și arbitrară a materialului probator, fapt ce vine în contradicție cu normele de drept procedural.

Potrivit recomandărilor avizului nr. 11 din 2008 al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind calitatea hotărârilor judecătorești, o motivație și o analiză clară sunt cerințele fundamentale ale hotărârilor judecătorești și un aspect important al dreptului la un proces echitabil. Pentru a răspunde cerințelor procesului echitabil, motivarea ar trebui să evidențieze, că judecătorul a examinat cu adevărat chestiunile esențiale ce iau fost prezentate.

Conform art. 5 alin. (1) din Codul de procedură civilă, orice persoană interesată este în drept să se adreseze în instanță judecătorească, în modul stabilit de lege, pentru a-și apăra drepturile încălcate sau contestate, libertățile și interesele legitime.

Articolul 16 din Legea nr. 338 din 15 decembrie 1994 privind drepturile copilului statuează că, fiecare copil are dreptul să locuiască în familie, să-și cunoască părinții, să beneficieze de grija lor, să coabiteze cu aceștia, cu excepția cazurilor în care despărțirea de un părinte sau de ambii părinți este necesară în interesul copilului.

Familia este o instituție protejată de art. 8 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale.

Totodată, art. 9 din Convenția internațională cu privire la drepturile copilului din 20 noiembrie 1989 indică că, statele părți vor veghea ca nici un copil să nu fie separat de părinții săi împotriva voinței acestora, exceptând situația în care autoritățile competente decid, sub rezerva revizuirii judiciare și cu respectarea legilor și a procedurilor aplicabile, că această separare este în interesul suprem al copilului. O astfel de decizie poate deveni necesară în cazuri particulare cum ar fi, de exemplu, în cazul copiilor maltratați sau neglijați de părinți sau în cazul în care părinții trăiesc separat și se impune luarea unei hotărâri cu privire la locul de reședință a copilului. În cazul examinării litigiilor cu privire la stabilirea domiciliului copilului minor în cazul în care părinții locuiesc separat, să se țină cont exclusiv de interesul superior al copilului.

Examinând superioritatea unuia dintre drepturi, instanța de judecată urmează să țină cont și de art. 18 din Convenția cu privire la drepturile copilului, care prevede că, statele părți vor depune eforturi pentru asigurarea recunoașterii principiului potrivit căruia ambii părinți au responsabilități comune pentru creșterea și dezvoltarea copilului. Părinții sau, după caz, reprezentanții săi legali sunt principalii responsabili de creșterea și dezvoltarea copilului. Aceștia trebuie să acționeze, în primul rând, în interesul suprem al copilului.

În acest sens, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reiterat principiul bine

stabilit în jurisprudența sa conform căruia scopul Convenției nu este de a proteja drepturile teoretice sau iluzorii ci cele concrete și efective (Cauza Artico împotriva Italiei).

Prin urmare, la încredințarea copiilor minori, condiția esențială de care instanțele judecătorești au îndatorirea să se pronunțe, constă în interesul superior al copilului, interes ce urmează a fi stabilit prin examinarea tuturor criteriilor consacrate în acest domeniu.

Aceste criterii, stabilite de practica Curții Europene a Drepturilor Omului, dar și de legislația națională sunt vârsta copilului, posibilitățile părintelui de a-i asigura o bună dezvoltare fizică, intelectuală și morală, atașamentul față de copilul minor, precum și al minorului față de părinte, grija manifestată de părinți în timpul conviețuirii și după despărțirea lor în fapt, precum și altele asemenea.

Totodată, criteriile de apreciere a interesului superior al minorului formează un ansamblu guvernat de principiul egalității, ceea ce înseamnă că nu poate reține caracterul primordial sau determinant al unuia sau altuia dintre criteriile respective.

Conform art. 51 alin. (1), (3) din Codul familiei, se consideră copil persoana care nu a atins vârsta de 18 ani (majoratul). Fiecare copil are dreptul să locuiască în familie, să-și cunoască părinții, să beneficieze de grija lor, să coabiteze cu ei, cu excepția cazurilor când aceasta contravine intereselor copilului. Copilul are dreptul la educație din partea părinților, la dezvoltarea capacităților intelectuale, la libertatea gândirii și conștiinței, la apărarea demnității și onoarei.

În conformitate cu art. 53 alin. (4) din Codul de procedură civilă copilul are dreptul la protecție contra abuzurilor, inclusiv contra pedepsei corporale din partea părinților sau a persoanelor care îi înlocuiesc.

Prevederile art. 63 alin. (1), (3)-(5) din Codului familiei indică că, în cazul când părinții locuiesc separat, domiciliul copilului care nu a atins vârsta de 14 ani se determină prin acordul părinților. La determinarea domiciliului copilului minor, instanța judecătorească va cere și avizul autorității tutelare teritoriale în a cărei rază teritorială se află domiciliul fiecăruia dintre părinți, care va conține, după caz, și informația disponibilă privind actele de violență în această familie și persoana agresorului familial. În cazul în care lipsește acordul părinților cu privire la stabilirea domiciliului copilului, până la stabilirea acestuia de către instanța de judecată, domiciliul copilului este considerat domiciliul părintelui cu care acesta locuiește permanent. În cazul indicat la alin. (4), părintele care locuiește separat de copil are dreptul să petreacă timpul cu copilul la domiciliul său, dacă aceasta nu contravine interesului superior al copilului, luându-se în considerație vârsta copilului, proximitatea domiciliului părintelui care locuiește separat, frecventarea studiilor/participarea la activități extrașcolare, conform unui program stabilit de autoritatea tutelară teritorială.

Articolul 3 alin. (1) din Convenția internațională cu privire la drepturile copilului din 20 noiembrie 1989 indică că în toate deciziile care îi privesc pe copii, fie că sunt luate de instituții publice sau private de ocrotire socială, de către tribunale, autorități administrative sau de organe legislative, interesele superioare ale copilului trebuie să fie luate în considerare cu prioritate.

La caz, la examinarea cauzei în prima instanță, copiii comuni ai Rodicăi Tichin și Radu Tichin, și anume, fiicele Laura Tichin, Lina Tichin și XXXX, fiind

audiate în ședința de judecată, au declarat că XXXX, care la moment este stabilită cu traiul cu mama, este supusă violenței în familie, prin faptul manifestării acțiunilor agresive față de aceasta. Totodată, fiicele Laura și Lina în ședința de judecată au declarat că acest comportament agresiv a mamei lor a fost și față de ele până a trece cu traiul la tatăl lor.

Materialele cauzei atestă că Direcția asistență socială, tineret și protecție a familiei Anenii Noi prin demersul nr. 932 din 13 iunie 2022, a solicitat Centrului Național de prevenire a abuzului față de copii efectuarea evaluării psihologice a copilului XXXX, anul nașterii XXXX, comunicând că după divorțul părinților locuiește cu mama Rodica Tichin în satul Floreni, raionul Anenii Noi. Totodată, s-a menționat în solicitare că în prezent în Judecătoria Anenii Noi se examinează litigiu referitor la schimbarea locului de trai al copilului cu tata. Astfel, evaluarea psihologică este necesară pentru identificarea atașamentului copilului față de tată și mamă și prezenței/lipsei semnelor abuzului din partea părinților față de copil.

Din procesul-verbal al instanței de apel din 13 aprilie 2023 rezultă că reprezentantul intervenientului accesoriu DASPF Anenii Noi în ședința instanței de apel nu s-a prezentat, fiind înștiințat în mod legal prin intermediul poștei electronice și prin poșta terestră.

Prin urmare, instanța de apel a considerat posibilă examinarea cauzei în absența intervenientului accesoriu și a examinat cauza în fond, fără a ține cont de prevederile art. 63 alin. (3) din Codul familie, care este o normă imperativă și care prevede că o condiție obligatorie pentru determinarea domiciliului copilului minor este necesară informația privind actele de violență în această familie și persoana agresorului familial, la caz asemenea, informație nu a fost prezentată de către Direcția asistență socială și protecție a familiei Anenii Noi.

Mai mult, în cadru dezbaterilor judiciare în instanța de apel, Radu Tichin a indicat că a fost sesizat organul de rigoare pentru evaluarea psihologică a copilului XXXX, însă asemenea verificări nu au avut loc.

În circumstanțele expuse, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție conchide că instanța de apel a emis o decizie nemotivată și pripită, fapt ce indică incontestabil la încălcarea de către instanță a normelor de drept procedural, precum și la examinarea superficială atât a apelului, cât și a cauzei deduse judecării.

Prin urmare, Completul de judecată reține că actul judecătoresc trebuie să fie clar, înțeles de părțile implicate în litigiu și să răspundă în mod sigur și expres la toate cererile și obiecțiile formulate de către părți, condiții legale ce nu au fost respectate în speță de către instanța de apel.

În atare circumstanțe, instanța de apel urma să verifice dacă s-a efectuat evaluarea psihologică a copilului XXXX, anul nașterii XXXX, iar în cazul neefectuării acestuia, să stabilească motivul și să revină asupra acestui aspect, or efectuarea evaluării s-a dispus anume cu scopul stabilirii dacă copilul este sau nu supus violenței fapt determinat în prezența speță.

Deși, în sensul art. 118 alin. (1) din Codul de procedură civilă, fiecare parte trebuie să dovedească circumstanțele pe care le invocă drept temei al pretențiilor și obiecțiilor sale dacă legea nu dispune altfel, nu urmează a fi ignorant nici faptul că alineatul 3 al aceleiași norme procesuale stipulează că circumstanțele care au importanță pentru soluționarea justă a cauzei sunt determinate definitiv de instanța

judecătorească pornind de la pretențiile și obiecțiile părților și ale altor participanți la proces, precum și de la normele de drept material și procedural ce urmează a fi aplicate.

Totodată, în temeiul art. 118 alin. (5) din Codul de procedură civilă, instanța judecătorească (judecătorul) este în drept să propună părților și altor participanți la proces, după caz, să prezinte probe suplimentare și să dovedească faptele ce constituie obiectul probațiunii pentru a se convinge de veridicitatea lor.

Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție reiterează că în virtutea caracterului devolutiv al apelului, instanța de apel la examinarea cauzei în ordine de apel, având în vedere natura litigiului, era în drept de a propune părților de a prezenta probe suplimentare în confirmarea circumstanțelor invocate, însă instanța de apel s-a limitat la aprecierea probelor existente, deși, era evident că acestea nu sunt suficiente pentru soluționarea obiectivă și corectă a litigiului, în special că s-a pretins că față de copilul minor XXXX care este stabilit cu mama este aplicată violență.

În atare situație, declarațiile lui Radu Tichin, confirmate prin demersul Direcției asistență socială, tineret și protecția a familiei Anenii Noi, privind sesizarea Centrului național de prevenire a abuzului față de copii pentru a efectua evaluarea psihologică a copilului XXXX, precum și a violenței aplicate față de copil nu au putut fi examinate formal, însă presupunea o verificare a pretinselor circumstanțe care ridică întrebări de fapt și de drept suficient de serioase, încât de aprecierea lor depinde examinarea fondului.

Sintetizând cele conturate anterior, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia că examinarea cauzei în instanța de apel s-a realizat pripit și evaziv, fiind ignorate și neelucidate circumstanțele determinante soluționării corecte și obiective a litigiului, ceea ce impune casarea integrală a deciziei instanței de apel cu trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel, în alt complet de judecată.

Instanța are obligația de a soluționa litigiul conform regulilor de drept aplicabile și prin toate mijloacele legale să prevină orice greșeală privind aflarea adevărului în cauză, pe baza stabilirii faptelor și prin aplicarea corectă a legii, în scopul pronunțării unei hotărâri temeinice și legale.

Însă, la caz, instanța de apel nu și-a executat în deplină măsură obligația legală de a examina cauza cu prezentarea obligatorie a rezultatului psihologic a copilului de către autoritățile tutelare, circumstanțele constatate fiind apreciate drept o eroare judiciară, care nu poate fi corectată de instanța de recurs.

În ceea ce vizează declararea cererii de apel de către Rodica Tichin, împotriva hotărârii din 11 octombrie 2022 a Judecătoriei Anenii Noi, sediul Central, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție menționează că, apelul nemotivat a fost depus de către apelantă la 18 octombrie 2022, solicitând admiterea acestuia, casarea hotărârii primei instanțe, cu pronunțarea unei noi hotărâri de încetare a procesului în temeiul art. 265 lit. b) din Codul de procedură civilă și compensarea cheltuielilor de judecată.

Potrivit fișei de repartizare a dosarului, la 13 ianuarie 2023, cauza civilă a fost repartizată spre examinare în ordine de apel, în mod-automat aleatoriu prin intermediul Programului Integrat de Gestionare a Dosarelor, judecătorului raportor Nelea Budăi.

Prin încheierea din 17 ianuarie 2023 a Curții de Apel Chișinău, nu s-a dat curs cererii de apel declarată de Rodica Tichin, împotriva hotărârii din 11 octombrie 2022 a Judecătorei Anenii Noi, sediul Central și s-a acordat apelantei un termen până la 01 februarie 2023 pentru prezentarea în secția civilă din cadrul Direcției de evidență și documentare procesuală a Curții de Apel Chișinău a apelului motivat, cu indicarea motivelor de fapt și de drept pe care își întemeiază apelul, a probelor invocate în susținerea apelului și a dovezii de plată a taxei de stat în mărime de 75 lei.

Materialele cauzei atestă că la Curtea de Apel Chișinău a înregistrat la 02 februarie 2023, ora 09:00, cu nr. 1120 cererea de apel motivată prezentată de Rodica Tichin, fiind anexat și ordinul de încasare a numerarului nr. QSG496*201762/A din 30 ianuarie 2023, care confirmă achitarea taxei de stat în mărime de 75 lei.

Prin încheierea din 07 februarie 2023 a Curții de Apel Chișinău, s-a acceptat spre examinare cererea de apel declarată de Rodica Tichin, fiind numită ședința pentru examinarea apelului pentru data de 16 februarie 2023, ora 10:00.

În conformitate cu art. 115 din Codul de procedură civilă la cererea participanților la proces interesați, instanța de judecată poate prelungi termenul de procedură stabilit de instanța de judecată. Termenul poate fi prelungit pentru același temei o singură dată. Termenul de procedură stabilit de lege nu poate fi prelungit, fiind aplicabil art. 116.

Articolul 116 alin. (1) din Codul de procedură civilă indică că persoanele care, din motive întemeiate, au omis termenul de îndeplinire a unui act de procedură pot fi repuse în termen de către instanță.

(2) Cererea de repunere în termen se depune la instanța judecătorească care efectuează actul de procedură și se examinează în ședință de judecată. Participanților la proces li se comunică locul, data și ora ședinței. Neprezentarea lor însă nu împiedică soluționarea repunerii în termen.

(3) La cererea de repunere în termen se anexează probele ce dovedesc imposibilitatea îndeplinirii actului. Totodată, trebuie efectuat actul de procedură care nu a fost îndeplinit în termen (să fie depusă cererea, să fie prezentate documentele respective etc.).

(4) Repunerea în termen nu poate fi dispusă decât în cazul în care partea și-a exercitat dreptul la acțiune înainte de împlinirea termenului de 30 de zile, calculat din ziua în care a cunoscut sau trebuia să cunoască încetarea motivelor care justifică depășirea termenului de procedură.

Completul de judecată reține că în situația din speță, instanța de apel urmează să clarifice dacă apelanta Rodica Tichin a îndeplinit în termen indicațiile instanței din încheierea din 17 ianuarie 2023, dacă a solicitat un termen suplimentar pentru înlăturarea neajunsurilor, sau a depus o cerere de repunere în termen pentru îndeplinirea unui act de procedură, sau dacă, eventual, s-ar fi încadrat în termenul legal pentru efectuarea actului de procedură.

Din perspectiva postulatelor legale, la examinarea cauzelor, instanțele urmează să se conducă nemijlocit de principiul adevărului obiectiv, care se manifestă prin stabilirea multilaterală, completă și obiectivă a tuturor circumstanțelor care au importanță pentru justa soluționare a cauzei. De altfel, o hotărâre judecătorească motivată în sensul respectării cerințelor 6 § 1 din CEDO, presupune o examinare reală a problemelor esențiale relevate în speță, cel puțin pentru a le aprecia

pertinența. Pentru a răspunde cerințelor procesului echitabil, motivarea ar trebui să evidențieze că judecătorul a examinat cu adevărat chestiunile esențiale ce i-au fost prezentate (Boldea împotriva României din 15 februarie 2007, paragraful 29; Helle împotriva Finlandei din 19 februarie 1997, paragraful 60).

Subsecvent, la rejudecarea cauzei civile, adoptarea soluției la caz urmează a fi precedată de toate aceste etape, luând în considerare momentele conturate supra, ignorate anterior, precum și motivarea să fie efectuată atât prin prisma poziției părții reclamante, cât și obiecțiilor părții oponente pe marginea acțiunii formulate în raport cu probele prezentate și normele de drept pertinente litigiului, rezultând din prevederile art. 130 din Codul de procedură civilă, ca, în consecință, soluția adoptată să fie certă și coerentă și să răspundă standardelor unui proces echitabil garantat de art. 6 § 1 CEDO.

Coroborând circumstanțele ce preced, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție va admite recursul declarat și va casa integral decizia instanței de apel cu trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel, în alt complet de judecată.

În conformitate cu art. 442, art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e :

Se admite recursul declarat de Radu Tichin.

Se casează integral decizia din 13 aprilie 2023 a Curții de Apel Chișinău, în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată reconvențională depusă de Radu Tichin împotriva Rodicăi Tichin, intervenient accesoriu Direcția asistență socială tineret și protecție a familiei Anenii Noi, cu privire la stabilirea domiciliului copilului minor cu tata și anularea hotărârii judecătorești privind încasarea pensiei de întreținere și se trimite cauza spre rejudecare în Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președinte, judecător

Stela Procopciuc

Judecători

Ion Malanciuc

Mariana Ursachi